

Terrastalud en plasberm

Terrastaluds en plasbermen zijn verlaagde gedeelten van een perceel, grenzend aan een watergang. Terrastaluds liggen juist boven de waterlijn. Deze zijn vochtig, maar niet permanent nat. Plasbermen zijn juist onder de waterlijn gesitueerd en staan dus permanent onder water. Terrastaluds en plasbermen kunnen ook worden aangelegd door grond in de watergang aan te brengen. Beide zijn in principe horizontaal, maar hebben soms een zeer flauw verlopend talud (1:10 of minder). Terrastaluds en plasbermen zorgen voor een vergroting van de overgang van water naar land. Terrastaluds en plasbermen zijn vooral interessant op de van oorsprong reeds tamelijk natte gronden, vooral de veenweide- en kleigebieden. Op zandgronden zijn ze minder voor de hand liggend, hoewel ook daar goede mogelijkheden zijn langs permanente, niet te snel stromende watervoerende watergangen.

Doelstellingen

- soortenrijke vegetatie van natte omstandigheden (vooral terrastalud)
- moerasachtige ruigtevegetatie (vooral plasberm)
- broedgebied voor riet- en watervogels
- voedselgebied en verplaatsingsroute voor weidevogels en hun jongen
- voedsel- en voortplantingsgebied en verbindingsweg voor amfibieën en insecten, zoals libellen

Winst voor de natuur

De natuurwaarde, ofwel soortenrijkdom van de vegetatie op een terrastalud of plasberm is vaak reeds na verloop van een relatief klein aantal (drie tot vijf) jaren hoger dan die van de 'onbehandelde' aangrenzende slootkant. In het eerste jaar na aanleg groeien er vooral pionier- en storingssoorten als blaartrekkende boterbloem, wolfspoot en waterpeper. Maar na één tot drie jaar zijn er ook echte koekoeksbloem, moerasrolklaver en blauw glidkruid aan te treffen. Soorten als watermunt en pinksterbloem verschijnen eveneens vaak vrij snel. Op langere termijn zijn dotterbloem, wateraardbei en zeegroene muur te verwachten. In zoute situaties zomp- rus en zilte rus. In een plasberm zal vaak riet gaan groeien. Ook andere moerasplanten, zoals gele lis, koninginnenkruid, kattenstaart en moerasspirea vinden hier dikwijls een plaats. Terrastaluds en plasbermen bieden voedsel en voortplantingsmogelijkheden aan insecten, zoals het lantaarntje en de keizerlibel. Verder aan vogels, zoals kleine karekiet en waterhoen, en aan zoogdieren, zoals waterspitsmuis en hermelijn. Jonge weidevogels en andere dieren gebruiken terrastaluds en plasbermen graag om voedsel te zoeken, te schuilen en zich veilig te kunnen verplaatsen.

Meest geschikte lokaties

- met een goede waterkwaliteit (weinig voedselrijk): hier groeien meer soorten planten dan in een situatie met voedselrijk water;
- op niet te zure grond. Bij lage slootpeilen moet veel grond worden vergraven. Op veengronden bestaat de kans dat daardoor zeer zure grond wordt aangesneden. Hierin bevinden zich weinig of geen zaden. Het duurt vaak lang voordat een begroeiing van de grond komt;
- op de kopeinden en overhoeken van percelen: deze worden doorgaans al relatief extensief gebruikt. Bovendien blijft de rest van het perceel beter bewerkbaar met machines, dan wanneer de plasberm of het terrastalud in de lengterichting van het perceel ligt. Dit geldt niet als deze over de volle lengte van het perceel is gesitueerd;
- grenzend aan fiets- of wandelpad aan de rand van het bedrijf: recreanten kunnen genieten van het resultaat.

C. Uitentuis, melkveehouder op veengrond te Middelle (NH): *"ik heb in de afgelopen 2 jaar 150 meter terrastalud zelf aangelegd, met een breedte van ongeveer 2,5 meter. De vegetatie heeft zich spontaan ontwikkeld en het schijnt een van de mooiste in Noord-Holland te zijn met nu al 32 soorten. Ik heb het terrastalud afgezet met een schrikdraad en laat het eind augustus met de maai-korf maaien en vervolgens eten de koeien het maaisel op. Het talud ligt langs de provinciale weg, zodat ook passanten er van kunnen genieten. Zelf heb ik ook maanden plezier van de kleurenpracht."*

Aanleg van een terrastalud of plasberm

Het aanleggen van een terrastalud of plasberm houdt in dat u een deel van een perceel langs een watergang tot aan de waterlijn afgraaft. Een terrastalud ligt een groot deel van de tijd net droog. Op een plasberm staat continu een laagje water. In deze vochtige tot natte omstandigheden groeien andere planten dan op de niet afgegraven delen van de slootkant of het perceel zelf. Plasbermen en terrastaluds zijn doorgaans gesitueerd op de kopse kant van percelen. In het veenweidegebied zijn ze zo'n 30 tot 60 meter lang. De breedte ervan is variabel, maar ligt meestal tussen één en zes meter.

• Voer de aanleg in een droge periode uit

Het beste tijdstip om een plasberm of terrastalud aan te leggen is juli of augustus. De grond is dan vaak goed droog en er kan nauwkeurig worden gewerkt. Een vorstperiode in de winter is ook een goed moment, maar de grond kan soms te hard bevroren zijn om te bewerken.

• Let op het slootpeil

Gaat u in de zomer aan het werk, dan is het slootpeil vaak opgezet (zomerpeil). Wanneer u de grond tot op of iets onder het waterniveau afgraaft, zal het maaiveld in de winter dus op of net onder het waterniveau komen te liggen. Dat is voor een terras wel gewenst, maar voor een plasberm juist niet. Deze moet permanent onder water blijven.

Voert u het werk in de winter uit, dan is het waterpeil vaak lager dan in de zomer (winterpeil). Een talud dat u net op of juist onder de waterlijn aanlegt, zal in de zomer geheel onder water staan. Een zeer natte situatie met een dun laagje water (circa 10 cm) is voor terrastaluds ongewenst. Hierdoor wordt de groei van riet gestimuleerd, wat de vestiging van de op het terrastalud gewenste plantensoorten beperkt. Op plasbermen willen we zo'n situatie juist wel.

• Houd rekening met de grondsoort

Houd er rekening mee dat op veengrond het maaiveld na verloop van tijd iets omhoog zal komen nadat een deel van de bovenlaag is verwijderd. Veen is als een spons in elkaar gedrukt en zwelt op na vermindering van de druk van de bovengrond en door absorptie van water. Graaf veengrond dus iets (circa 10 cm) dieper af dan eigenlijk nodig is. In zand- en kleigebieden speelt dit veel minder.

• Voorkom mogelijke afslag

Leg een plasberm bij voorkeur aan langs de zuidzijde van de watergang. Bij aanleg langs een wat grotere watergang is het zaak enige versteviging van het talud aan te brengen in de vorm van takkenbossen. Maakt u een berm langs een westelijke georiënteerde oever, graaf dan een rand van 0,5 tot 1 meter breed aan de waterzijde niet af tot op het waterniveau. Laat deze enigszins boven het water uitsteken om de golven te breken.

• Let op de breedte

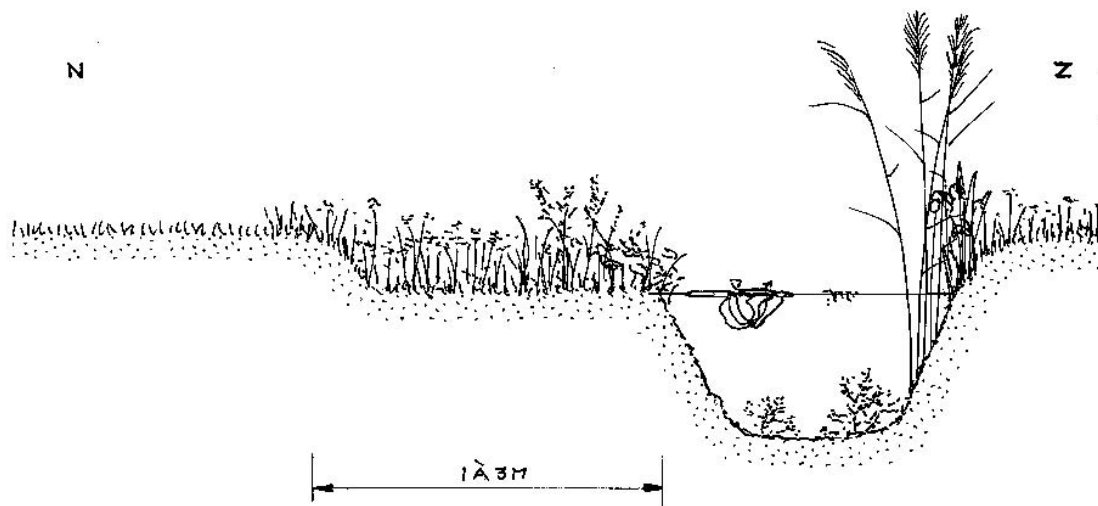
Houd bij het bepalen van de breedte van het terras of de berm rekening met de vraag of mechanisch slootschonen gewenst is. Is dat zo, dan moet dit over het talud heen kunnen gebeuren of vanaf het perceel aan de overzijde van de watergang. In het eerste geval mag het terras niet te breed zijn. De maximale breedte is afhankelijk van de lengte van de arm van de slootschoningsmachine, maar zal vaak niet meer dan twee tot drie meter zijn. In het tweede geval moet de watergang zo smal zijn dat inderdaad schonen vanaf de overzijde mogelijk is. Bij watergangen die meer dan drie meter breed zijn kan dit vaak niet!

• Streef naar reliëf

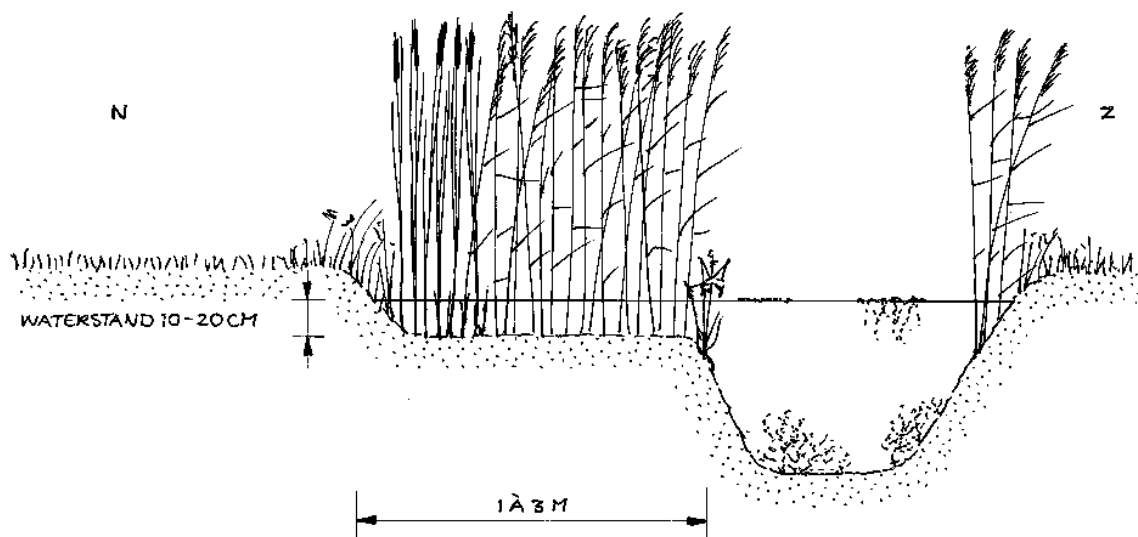
Het terrastalud en de plasberm hoeven niet netjes te worden 'afgesmeerd' (mooi vlak gemaakt). Enig reliëfverschil zorgt voor een kleinschalige afwisseling van nattere en drogere plekken. De hoogteverschillen moeten wel beperkt blijven (ca. 10 cm) zodat maaien mogelijk blijft.

Arbeid en financiering

De kosten voor het aanleggen van een terrastalud of plasberm zijn sterk afhankelijk van de bereikbaarheid en de bewerkbaarheid van het perceel. Ook maakt het uit of u de aanleg in eigen beheer doet of uitbesteedt aan een loonwerker. De kosten voor aanleg (exclusief af-rasteren) lopen uiteen van circa f 2,- tot f 6,- per m². Voor financiering kunt u mogelijk gebruik maken van een provinciale of lokale regeling voor natuur en landschap. Informeer bij uw adviseur.

Voorbeeld van een terrastalud, het water staat gelijk aan of net onder het maaiveld

Voorbeeld van een plasberm, er staat één tot twee decimeter water

Beheer van een terrastalud of plasberm

• Voorkom dat mest op het terrastalud of de plasberm terecht komt

Blijf bij het (emissiearm) aanwenden van drijfmest uit het terrastalud of de plasberm. Vaste mest mag u bovengronds aanwenden. Laat ook deze niet in het terrastalud of de plasberm terecht komen. Blijf daar circa één meter van vandaan.

Gebruikt u een schijvenstrooier met één schijf: stel deze voor het bemesten van de baan langs de slootkant zo scheef dat er geen kunstmest in de slootkant komt. Zet bij een strooier met twee schijven één schijf dicht. Rijd zondig met een laag toerental. Deze werkwijzen zijn niet zo nauwkeurig. Het is beter een marge aan te houden van bijvoorbeeld één meter tussen het punt waar de kunstmest op de grond komt en de berm of het terras. Nog beter is het gebruik van een ketsplaat. Deze geeft een scherpe strooigrens. Heeft u een pendelstrooier, monteer dan een kantstrooipijp. Strooi eerst langs de berm of het terras en vervang daarna de kantstrooipijp door de gewone pijp.

• Weid geen vee op het terrastalud of de plasberm

Beweid terrastaluds en plasbermen niet. Onder de zeer natte, voedselarme omstandigheden die daar heersen leidt iedere vorm van beweiding tot grote verstoring van de aanwezige vegetatie. Bovendien loopt het vee gevaar. Het kan in de zachte bodem vastzuigen of te water raken omdat de overgang van land naar water niet duidelijk zichtbaar is. Afzetten met een draad is dus een vereiste. Gebruik een goede kwaliteit afrastering bij schapen en geiten.

• Maai het terrastalud of de plasberm zo laat mogelijk

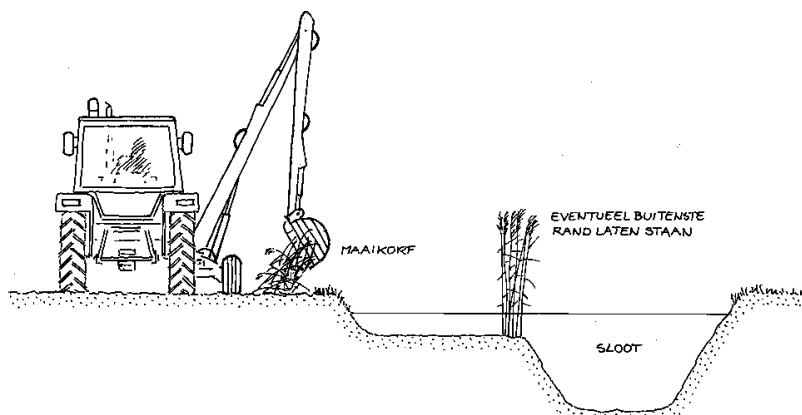
In de eerste twee jaar na aanleg zijn vaak veel pionier- en storingssoorten aanwezig, zoals waterpeper en blaartrekkende boterbloem. Deze kunt u het beste, afhankelijk van de hoeveelheid gewas, regelmatig maaien en afvoeren. Bij de schrale vegetatie die na het verdwijnen van de pioniers ontstaat volstaat één maal per jaar maaien, meestal in september. Het precieze tijdstip kan variëren al naar gelang de hoeveelheid gewas en samenstelling. Van belang is dat u maait nadat de planten zaad hebben gezet. Maar ook weer niet te laat, omdat anders de vegetatie in het volgende voorjaar onvoldoende 'open' is. Er is licht en ruimte nodig voor de kieming van zaden en de groei van kiemplanten. Enkele kleine gedeelten kunt u laten staan. Deze dienen als overwinteringsplaats voor insecten. Maaien kan met de hand (zeis), met een kleine lichte motormaaier (bosmaaier) of met de maaikorf tijdens het slootschonen.

• Deponeer geen slootmateriaal op de berm of het talud

In terrastaluds en plasbermen hoort geen slootschoningsmateriaal thuis. Dit kunt u het beste op het aangrenzende perceel deponeren en later afvoeren.

Arbeid en financiering

Het beheren van een terrastalud of een plasberm hoeft niet veel tijd te kosten. Afrasteren met weidepaaltjes kost een kwartier tot een half uur per 100 strekkende meter. De kosten hiervan bedragen ongeveer f 30,- per 100 meter. Het maaien van een bijvoorbeeld 2 meter breed terrastalud vergt relatief weinig tijd (circa 2 tot 4 km per uur). Het afvoeren van het maaisel kost meer tijd. Voor financiering van het beheer van een terrastalud of plasberm kunt mogelijk gebruik maken van een provinciale of lokale regeling voor natuur en landschap. Informeer bij uw adviseur.

Onderhoud van een plasberm